

Sygn. akt II ZK 11/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Paweł Wojciechowski (sprawozdawca)

Protokolant Marta Brzezińska

w sprawie radcy prawnego J. N.

obwinionego o popełnienie deliktu dyscyplinarnego z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w zw. z art. 11 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej
na rozprawie w dniu 24 stycznia 2023 r.

kasacji Ministra Sprawiedliwości

od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z dnia 6 sierpnia 2020 r., sygn. akt WO - 45/20

**uchyła zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazuje Wyższemu
Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych w
Warszawie do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych
w Katowicach orzeczeniem z dnia 12 listopada 2019 r., sygn. akt D 165/X/19, uznał

obwinionego radcę prawnego J. N. za winnego popełnienia czynu polegającego na tym, że w okresie od dnia 2 stycznia 2007 r. do 4 kwietnia 2007 r. w Z. i innych miejscowościach woj. [...], działając w krótkich odstępach czasu w wykonywaniu z góry powziętego zamiaru, wspólnie i w porozumieniu z A. M. powoływał się wobec J. G. na posiadane wpływy w Sądzie Rejonowym w Bytomiu oraz Sądzie Okręgowym w Katowicach i podjął się pośrednictwa w załatwieniu sprawy polegającej na odroczeniu wykonania kar pozbawienia wolności orzeczonych prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Bytomiu Wydział II Karny z dnia 10 października 2005 roku, sygn. akt II K 1482/00 wobec J. G., M. G., K. G. i K. G.1 w zamian za przyjętą korzyść majątkową w postaci pieniędzy w łącznej kwocie 187.500 złotych, za co prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Rudzie Śląskiej z dnia 13 listopada 2017 r., sygn. akt VI K 404/15 skazany został na mocy art. 230 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 12 k.k. na karę jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący cztery lata, tj. czynu z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (dalej: „u.r.p.”) w zw. z art. 11 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego (dalej: „KERP”) i za to wymierzył mu karę pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego. Ponadto Sąd Dyscyplinarny obciążył obwinionego radcę prawnego J. N. zryczałtowanymi kosztami postępowania dyscyplinarnego w kwocie 1250 zł.

Odwołanie od orzeczenia w dniu 24 stycznia 2020 r. wniósł obwiniony. Zaskarżył orzeczenie w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1. naruszenie art. 1 u.r.p. w zw. z art. 4 u.r.p. i art. 8 u.r.p. poprzez ukaranie obwinionego za przewinienie dyscyplinarne „sprzed 12 lat”, gdy nie rozpoczął on wtedy jeszcze wykonywania zawodu radcy prawnego,
2. błędne zastosowanie art. 11 ust. 1 KERP przy jednoczesnym niezastosowaniu § 2 Uchwały Nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 22 listopada 2014 r. poprzez pominięcie przepisów intertemporalnych wynikających z niego,

3. naruszenie art. 65 ust. 1 pkt 5 u.r.p. w zw. z art. 74¹ pkt 2 u.r.p. przez zaniechanie rozważenia jakichkolwiek okoliczności łagodzących po stronie obwinionego,
4. niezastosowanie w art. 70 ust. 1 u.r.p., poprzez uznanie, że postępowanie dyscyplinarne zostało wszczęte przeciwko obwinionemu, a nie w sprawie, po upływie trzech lat od zarzucanego przewinienia dyscyplinarnego
5. art. 36 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 6 kwietnia 1984 r. w sprawie zasad i trybu postępowania dyscyplinarnego w stosunku do radców prawnych z uwagi na wydanie przez OSD orzeczenia na podstawie materiałów nieujawnionych w toku rozprawy, a dotyczących rzekomego posługiwania się tytułem radcy prawnego w okresie objętym zarzutem przewinienia dyscyplinarnego, w tym pełnienia funkcji prokurenta w firmie teścia oraz uzupełnienie przez OSD poza rozprawą treści dokumentów, na podstawie których oparł zaskarżone orzeczenie
6. art. 28 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 6 kwietnia 1984 r. w sprawie zasad i trybu postępowania dyscyplinarnego w stosunku do radców prawnych poprzez zaniechanie przekazania sprawy rzecznikowi dyscyplinarnemu w celu uzupełnienia postępowania wyjaśniającego, mimo wystąpienia okoliczności za tym przemawiających,
7. naruszenie art. 387 k.p.k. przez zaniechanie rozważenia wniosku obwinionego o dobrowolne poddanie się karze dyscyplinarnej,
8. art. 387 k.p.k. w związku z § 3, § 13 ust. 2, § 14 ust. 1 Uchwały nr 98/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych w sprawie działania Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego, rzeczników dyscyplinarnych a także ich zastępców oraz trybu i sposobu wyboru zastępców Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego i zastępców rzeczników dyscyplinarnych z dnia 11 września 2015 r. poprzez pozbawienie Obwinionego możliwości uzgodnienia kary dyscyplinarnej po złożeniu wniosku o dobrowolne poddanie się karze,

9. art. 424 § 2 k.p.k. przez nieprzytoczenie okoliczności, które sąd I instancji miał na względzie przy wymiarze kary, albowiem sąd nie uzasadnił w ogóle wymierzonej kary,
10. błąd w ustaleniach faktycznych poprzez orzeczenie wobec obwinionego naruszenia „godności zawodu radcy prawnego” bez dokładnego wskazania zakresu tego pojęcia oraz wyjaśnienia zasadności jego zastosowania wobec przewinienia poprzedzającego rozpoczęcie wykonywania zawodu radcy prawnego,
11. przypisanie obwinionemu popełnienie łapownictwa biernego, choć czyn wskazany w orzeczeniu sądu karnego nie dotyczy art. 228 k.k.,
12. bezzasadne oddalenie wniosku dowodowego o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z treści orzeczenia Sądu Okręgowego z dnia 19 czerwca 2015 roku sygn. akt VI Ka 219/15, a tym samym zaniechanie przez OSD dokładnego ustalenia stanu faktycznego i rozważenia pełnego materiału dowodowego, rzutującego na ocenę postępowania obwinionego,

W oparciu o tak skonstruowane zarzuty obwiniony wniósł o umorzenie postępowania, ewentualnie o uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania albo zmianę zaskarżonego orzeczenia i wymierzenie kary nie będącej tak rażąco niewspółmierną i niesprawiedliwą na podstawie ujawnionych okoliczności oraz rozważenia okoliczności łagodzących.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych orzeczeniem z dnia 6 sierpnia 2020 r., sygn. akt WO - 45/20, zmienił zaskarżone orzeczenie w części dotyczącej kary w ten sposób, że na podstawie art. 65 ust. 1 pkt 4 u.r.p. w zw. z art. 4 § 1 k.k. i art. 74¹ pkt 2 u.r.p. wymierzył obwinionemu karę zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego na czas czterech lat. Obok kary zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego orzekł dodatkowo zakaz wykonywania patronatu na czas czterech lat. Ponadto obciążył obwinionego kosztami postępowania odwoławczego w wysokości 1 200 zł.

Kasację od orzeczenia wniosł Minister Sprawiedliwości. Zaskarżył orzeczenie w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił rażąco niewspółmierność kary dyscyplinarnej wymierzonej obwinionemu w stosunku do stopnia społecznej szkodliwości popełnionego deliktu dyscyplinarnego i stopnia winy radcy prawnego J. N.. W uzasadnieniu kasacji podniósł, że wydany wyrok jest wadliwy, gdyż wymierzona kara jest w odczuciu społecznym nieakceptowaną i niesprawiedliwą, podkreślając przy tym wagę naruszonego dobra za które obwiniony został skazany prawomocnym wyrokiem sądu karnego.

Na podstawie tak skonstruowanego zarzutu skarżący wniosł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje

Wniesiona przez Ministra Sprawiedliwości kasacja jest oczywiście zasadna.

Kasacja jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, która stosownie do art. 62³ ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, może być wniesiona z powodu rażącego naruszenia prawa, jak również rażącej niewspółmierności kary dyscyplinarnej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntował się pogląd zgodnie, z którym rażąco niewspółmierność kary występuje wtedy, gdy kara orzeczona nie uwzględnia w należyty sposób stopnia społecznej szkodliwości przypisywanego czynu oraz nie realizuje wystarczająco celu kary, ze szczególnym uwzględnieniem celów zapobiegawczych i wychowawczych. Pojęcie niewspółmierności rażącej oznacza znaczną, wyraźną i oczywistą, a więc niedającą się zaakceptować dysproporcję między karą wymierzoną a karą sprawiedliwą (zasłużoną). Przesłanka rażącej niewspółmierności kary jest spełniona tylko wtedy, gdy na podstawie ustalonych okoliczności sprawy, które powinny mieć decydujące znaczenie dla wymiaru kary, można przyjąć, że występuje wyraźna różnica między karą

wymierzona a karą, która powinna zostać wymierzona w wyniku prawidłowego zastosowania dyrektyw wymiaru kary oraz zasad ukształtowanych przez orzecznictwo (zob. wyroki SN: z 22.10.2007 r., SNO 75/07, LEX nr 569073; z 26.06.2006 r., SNO 28/06, LEX nr 568924; z 30.06.2009 r., WA 19/09, OSNwSK 2009, poz. 1255; z 11.04.1985 r., V KRN 178/85, OSNKW 1985/7–8, poz. 60; a także zob. D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2022, art. 438).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy uznać należy, że doszło w niej do wymierzenia rażąco niewspółmiernej kary dyscyplinarnej. Wymierzona kara jest nieadekwatna zarówno w stosunku do charakteru przewinienia jakiego dopuścił się obwiniony, stopnia jego winy oraz wpływu przewinienia na funkcjonowanie instytucji jaką jest zawód radcy prawnego oraz szerzej system wymiaru sprawiedliwości.

Nie ulega bowiem wątpliwości, że czyn popełniony przez obwinionego nacechowany był większym ładunkiem społecznej szkodliwości, niż ocenił to sąd II instancji. Zgodnie z art. 115 § 2 k.k. przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu sąd bierze pod uwagę rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia. O szkodliwości społecznej czynu możemy zatem mówić w sytuacji, w której stopień w jakim zachowanie, działanie bądź zaniechanie, wpływa negatywnie na społeczeństwo bądź też jego pojedyncze jednostki. Częścią składową owej szkodliwości jest nie tylko szkoda bezpośrednia, lecz również pośrednia, a do jej ustalenia brane są pod uwagę różne czynniki, takie jak skutki działania czy ogólny kontekst i wydźwięk społeczny.

Oceniając zarzucane radcy prawnemu J. N. przewinienie dyscyplinarne należy mieć zatem na względzie zarówno sam czyn i okoliczności jego popełnienia, a przede wszystkim skutki jakie on wywarł. Jak zasadnie wskazał Minister Sprawiedliwości, obwiniony prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Rudzie Śląskiej z dnia 13 listopada 2017 r., sygn. akt VI K 404/15, skazany został na mocy art. 230 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 12

k.k. na karę jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby wynoszący cztery lata.

Przedmiotem ochrony art. 230 k.k. są powaga i dobre imię instytucji państwowych, samorządowych, organizacji międzynarodowych i krajowych, a także zagranicznych jednostek organizacyjnych dysponujących środkami publicznymi, niezbędne do ich prawidłowego działania (zob. M. Kulik objaśnienia do art. 230 [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. VII, red. M. Mozgawa, Warszawa 2015, LEX/el). Przepis ten chroni autorytet wskazanych powyżej instytucji podważany przez osoby powołujące się na rzekome lub faktyczne wpływy w tych instytucjach i przyjmujące za możliwość ich „wykorzystania” korzyść majątkową lub osobistą.

Choć przepis art. 230 § k.k. chroni ogólnie rozumiany autorytet instytucji państwowych nie ulega wątpliwości, że w realiach przypisanego obwinionemu w niniejszym postępowaniu deliktu dyscyplinarnego, a wcześniej przestępstwa w postępowaniu karnym, jego zachowaniem został naruszony w sposób poważny autorytet wymiaru sprawiedliwości.

Należy podkreślić, że wykonywanie zawodu radcy prawnego polega na świadczeniu pomocy prawnej, w tym reprezentacji w postępowaniach sądowych. Wykonywany przez obwinionego zawód radcy prawnego jest zatem ściśle związany z szeroko rozumianym wymiarem sprawiedliwości. Skutkuje to uznaniem, że popełnienie przez obwinionego przewinienia dyscyplinarnego, które jednocześnie wypełnia znamiona przestępstwa z art. 230 k.k., w sytuacji gdy obwiniony powoływał się na wpływy w sądach, a zatem instytucjach o kluczowym znaczeniu dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, powinno skutkować wymierzeniem najwyższej kary dostępnej w katalogu kar dyscyplinarnych. Trudno bowiem dopuścić możliwość dalszego wykonywania przez obwinionego zawodu związanego z podejmowaniem czynności przed organami, przeciwko którym w istocie wystąpił, popełniając umyślne przestępstwo o znacznej społecznej szkodliwości.

Poza tym, Kodeks Etyki Radcy Prawnego ustanawia wyższe standardy zachowania dla radców prawnych niż wynika to z kodeksu karnego i wyższe, szczególne wymagania w porównaniu z innymi osobami, co jest implikacją wynikających z art. 24 ust. 1 pkt 5 ustawy o radcach prawnych oczekiwań stawianych osobom posiadającym status zawodowy radcy prawnego, który winien budzić powszechne zaufanie. Delikt dyscyplinarny wypełniający jednocześnie znamiona przestępstwa, którego winnym został uznany radca prawny J. N. w sposób szczególny podważa natomiast zaufanie do zawodu radcy prawnego, jako zawodu zaufania publicznego. Zachowanie obwinionego wpływa na

negatywne postrzeganie osób wykonujących zawody zaufania publicznego, a obwiniony swym zachowaniem nie tylko podważył zaufanie i wizerunek swojej osoby, lecz również godził w dobre imię radców prawnych oraz naruszył standardy składające się na budowanie pozytywnego odbioru całego systemu wymiaru sprawiedliwości.

Należy też mieć na względzie stronę podmiotową czynu wypełniającego znamiona przestępstwa z art. 230 k.k., za który prawomocnie skazany został obwiniony. Istotnym jest bowiem fakt, że przestępstwo określone w art. 230 k.k. można popełnić tylko w zamiarze bezpośrednim. Jest to przede wszystkim konsekwencją użycia przez ustawodawcę znamienia czasownikowego „podejmuje się”. (A. Lach, objaśnienia do art. 230 [w:] Kodeks karny. Komentarz, wyd. III, red. V. Konarska-Wrzonek, Warszawa 2020, LEX/el). Ze stwierdzenia tego wyprowadzić można wniosek, iż racje ma Minister Sprawiedliwości kwestionując stopień winy obwinionego, podważając w tym zakresie ustalenia sądu II instancji.

Wymierzona kara jest w ocenie Sądu Najwyższego zbyt łagodna w stosunku do popełnionego czynu, co jak słusznie podniósł skarżący, może wywoływać negatywne konsekwencje w odbiorze społecznym rzeczonoego orzeczenia, a w dalszej kolejności rzutować na obraz szeroko pojmowanego wymiaru sprawiedliwości i jego reprezentantów. Zaskarżone orzeczenie należało zatem uchylić i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd ten winien mieć na względzie charakter przepisu art. 230 § 2 k.k. oraz konsekwencje skazania w oparciu o niego radcę prawnego J. N..